

LAKIALOITE 136/1999 vp

Laki makeis- ja virvoitusjuomaverosta annetun lain kumoamisesta

Eduskunnalle

ALOITTEEN PÄÄASIALLINEN SISÄLTÖ

Aloitteessa ehdotetaan, että laki virvoitusjuomaverosta kumotaan ja tämän veron perinnästä luovutaan. Veron tuotto on valtiontaloudellisesti varsin vähäinen ja sen perustelut ympäristöpo-

liittisesta näkökulmasta ovat kyseenalaiset. Lisäksi veroa ei voida pitää niin elinkeino- kuin alkoholipoliittisestakaan näkökulmasta järkevänä.

PERUSTELUT

Virvoitusjuomavero kuuluu kansallisiin valmisteveroihin, jotka sopivat huonosti Euroopan unionin sisämarkkinoille. Euroopan komissio on ilmoittanut pyrkivänsä unionin alueella valmisteverotuksen harmonisointiin, jolloin kansallisten valmisteverojen ylläpitäminen tulee vaikeutumaan entisestään. Niiden kerääminen aiheuttaa lisäksi oman byrokratiensa ja verot ovat hankalasti valvottavissa. Euroopan unionin komissio on jo kerran tehnyt Suomelle kyselyn virvoitusjuomaveron keräämisestä, ja monien asiantuntijoiden mukaan on vain ajan kysymys, milloin vero poistetaan. Virvoitusjuomaveron perusveroa kerätään 27 penniä litralta. Lisäksi tuotteen pakkauksista riippuen virvoitusjuomista voidaan kantaa lisäveroa 1 tai 4 markkaa litralta. Veron kohteena ovat limonadit, kivennäisvedet, sellaisenaan nautittavat mehut, mehujen valmistamiseen käytettävät tiivisteet sekä miedot (alkoholipitoisuus enintään 1,2 tilavuusprosenttia) alkoholijuomat, kuten siiderit.

Virvoitusjuomaveron keräämistä perustellaan sekä valtiontaloudellisilla että ympäristönsuoje-

lullisilla seikoilla. Lähemmin tarkasteltuna kumpikaan peruste ei ole kestävä. Virvoitusjuomaveron yhteydessä ennen olleesta makeisverosta on päätetty luopua 1.1.2000 alkaen. Sen sijaan virvoitusjuomavero jäisi edelleen voimaan. Virvoitusjuomaveron tuotoksi arvioidaan vuoden 1999 talousarviossa kaikkiaan n. 180 miljoonaa markkaa. Valmisteverot kokonaisuudessaan tuottavat vuoden 1999 talousarvion mukaan n. 27,3 mrd. markkaa, joten virvoitusjuomaveron voidaan arvioida muodostavan ainoastaan n. 0,7 prosenttia valmisteverojen kokonaistuotosta.

Virvoitusjuomaveron poisto lisäisi virvoitusjuomien menekkiä ja menetys olisi suhteellisen pian korvattavissa arvonlisäveron ja tuloverojen kertymisen kautta. Suomen virvoitusjuomateollisuuden volyyminkehityksestä laaditussa ennusteessa on tarkasteltu virvoitusjuomaveron ja pakkauksiin kohdistuvan lisäveron poistamisen vaikutuksia Suomessa. Ennuste perustuu arviolle, että perusveron poistuessa tuotteen hinta laskee 27 penniä litralta, eli nykyisen veron verran ja vastaavasti pakkausveron poistuessa

edelleen 1 mk litralta (kierrätetyt virvoitusjuomatölkit) tai 4 mk litralta (kierrättämättömät muovipullot ja virvoitusjuomatölkit). Hintajous-tutkimuksen on suorittanut A.C. Nielsen Finland Oy. Vuoden 1998 tilastoihin perustuen (verotulot ainoastaan limonadit huomioiden n. 85 milj. markkaa) voidaan todeta, että veron poistaminen johtaisi kasvaneiden myyntivolyymien takia vain noin 50 miljoonan markan tulonmenetyksiin valtiolle (arvonlisäverokertymän ollessa n. 32 milj. markkaa). Verokertymä tasaantuisi vuoden 2001 tienoilla, jolloin kasvaneet myyntivolyymit toisivat valtiolle jo n. 10 miljoonan markan tulot arvonlisäveron muodossa. Tämä siis pelkät limonadit huomioiden — muiden virvoitusjuomien kasvaneet myyntivolyymit nopeuttaisivat niin ikään korvaavien verotulojen kertymistä valtiolle.

Ympäristöllisen lisäveron rajaaminen virvoitusjuomaveron tai alkoholijuomaveron alaisiin tuotteisiin ei myöskään palvele kestävästä kehityksen tavoitteita oikein. Nykyisten järjestelmien ulkopuolelle on rajattu 65 prosenttia juomapakauksista (maito, hedelmämehut, mehutiivisteet, pullotetut talousvedet). Lisävero kohdistuu lähinnä hiilihapollisiin juomiin eikä erottele juomia esim. tyyppillisten juomapakkausten perusteella. Toisaalta hiilihappopitoisia juomia valmistavan teollisuuden osuus kierrättämättömien alumiini-, muovi- ja lasipakkausten määrästä on suhteellisen pieni. Muille kulutustavaroita tuottaville teollisuudenaloille tulisi vastaavasti määrätä samanlainen vero niiden potentiaalisten jäte- ja kierrätyskustannusten perusteella. Selvää on, että olisi mahdollista soveltaa erilaista valmisteveroa eri teollisuudenaloilla sen mukaan, miten ne osaltaan lisäävät ympäristöongelmia. Näillä perusteilla on tuskin oikeutettua ja perusteltua määrätä hiilihappopitoisten juomien kulutukselle erityistä valmisteveroa, jollaisena virvoitusjuomaveron lisäveroa voidaan pitää. Nykyisen pakkausveron voisi korvata esimerkiksi Ruotsin mallin mukaisella panttijärjestelmällä tai Alankomaissa käytössä olevilla ympäristösopimuksilla. Niissä jätteen tuottaja sitoutuu kierrätykseen ja uudelleen käyttöön, ja sopimukset on todettu ympäristön kannalta toimiviksi. Virvoitusjuomaveron poistaminen mahdollistaa

kertakäyttöpäällysten käytön kilpailukykyisenä vaihtoehtona. Olennaista kuitenkin on, että tällöin luodaan edellytykset kertakäyttöpäällysten tehokkaalle kierrättämiselle. Tällaisen kierrätysjärjestelmän ulkopuolelle jääviä kertakäyttöpäällyksiä koskevan pakkausveron valmistelu tulisi aloittaa ympäristöministeriön alaisuudessa ja sen tulisi perustua tarkoin määriteltyihin ympäristökustannuksiin.

Suomessa virvoitusjuomaveron piiriin kuuluvat myös luonnon kivennäisvedet ja hiilihapotetut vedet. Pullotettu talousvesi ei kuitenkaan ole virvoitusjuomaveron perusveron tai lisäveron piirissä. Veroa ei myöskään kanneta kivennäisvesistä, joiden kokonaiskivennäispitoisuus on alle 500 mg/litra. Näin esim. Ranskasta Suomeen tuotava Evian-kivennäisvesi on verotonta. Nykyinen virvoitusjuomavero asettaa suomalaiset luonnon kivennäisvesituottajat verotuksellisesti epätasa-arvoiseen asemaan verrattuina ulkomaisiin kivennäisvesiin. EU-direktiivin mukaan luontainen kivennäisvesi on pakattava lähteellä. Tämä aiheuttaa sen, että kertakäyttöpullot ovat ainoa pakkausvaihtoehto esim. Heinolan Viquan-kivennäisvedelle. Heinolan lähellä sijaitsevan luonnon kivennäisvesilähteen hyödyntämisellä on merkitystä maaseudun työllisyydelle. Virvoitusjuomavero leikkaa tällä hetkellä kyseisen kotimaisen tuotteen kannattavuutta ja mekettä.

Virvoitusjuomaveron poistaminen on tärkeää myös alkoholipoliittisista syistä. Hallitus on ilmoittanut alkoholin valmistusverotusta kevennettävän vuoteen 2004 mennessä. Alkoholijuomien hintojen aleneminen aiheuttaisi alkoholipoliittisesti arveluttavia seurauksia, mikäli virvoitusjuomaveroa ei samanaikaisesti poistettaisi. Tällöin virvoitusjuomien hinta nousisi suhteessa alkoholijuomiin. Virvoitusjuomaveron alaisilla tuotteilla ja miedoilla alkoholijuomilla voidaan katsoa olevan substitutiiovaikutuksia toisiinsa ja ne voidaan nähdä myös osittain kilpailevina tuotteina. Riskinä on kuluttajan, erityisesti nuorison, valintojen ohjautuminen virvoitusjuomien sijasta alkoholijuomiin, mitä ei voida pitää toivottavana kehityskulkuna. Virvoitusjuomaveron säilyttäminen alkoholiverotuksen alentamisesta huolimatta antaisi myös kyseenalaisen ve-

ropoliittisen signaalin. Viimeaikaiset tilastot erityisesti nuorten alkoholin kulutuksesta ja sen aiheuttamista ongelmista osoittavat, että asiaan on syytä puuttua. Alkoholitomista vaihtoehdoista pitäisi kaikin keinoin tehdä houkuttelevampia mm. hintoja laskemalla. Tämä olisi tehtävissä poistamalla vero.

Elinkeinopoliittisesti tarkasteltuna virvoitusjuomavero muodostaa kynnyksen alalle tulossa oleville pienemmille kotimaisille yrityksille. Veron poistaminen helpottaisi pienten ja paikallisten virvoitusjuomavalmistajien markkinoilletuloa ja toimintaa ja lisäisi näin myös työllisyyttä. Veron perintä aiheuttaa tällä hetkellä kohtuuttomia ongelmia alalla toimiville pienyrityksille.

Tällaisen valtiontaloudellisesti lähes merkityksettömän syrjivän valmisteveron ylläpitoa ei voida pitää perusteltuna. Tuotteita syrjiville valmisteveroille ei ole olemassa mitään oikeutettua

perustetta, paitsi kun on kyse sellaisista tuotteista, joiden ulkoiset ja yhteiskunnalliset vaikutukset ovat merkittäviä. Tällaisia tuotteita ovat esim. alkoholijuomat, savukkeet ja polttoaineet. Virvoitusjuomia koskeva valmistevero siirtää kulutusta pois verotetusta tuotteesta ja kuluttajan valinnat vinoutuvat — vaikka virvoitusjuomilla ei merkittäviä ulkoisia tai yhteiskunnallisia vaikutuksia voida katsoa olevan.

Virvoitusjuomavero tulisikin poistaa mahdollisimman nopeasti, sillä jatkossa alkoholiverotuksen alentaminen luo paineita muiden valmisteverojen säilyttämiseksi ennallaan.

Edellä olevan perusteella ehdotan,

että eduskunta hyväksyy seuraavan lakiehdotuksen:

Laki

makeis- ja virvoitusjuomaverosta annetun lain kumoamisesta

Eduskunnan päätöksen mukaisesti säädetään:

1 §

Tällä lailla kumotaan makeis- ja virvoitusjuomaverosta 29 päivänä joulukuuta 1994 annettu laki (1474/1994) siihen myöhemmin tehtyine muutoksineen.

2 §

Tämä laki tulee voimaan _____ päivänä kuuta 1999.

Helsingissä 22 päivänä lokakuuta 1999

Timo Ihamäki /kok

